

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSİTETİ
«MAGİSTR MƏRKƏZİ»

Əlyazma hüququnda

Hüseynov Orxan Kamran OĞLU

**« Meyvə-tərəvəz məhsullarının keyfiyyət göstəriciləri-nin təyini
metodları onların saxtalaşdırılmasının müəyyən edilməsi imkanları
kimi» mövzusunda**

REFERATI

İxtisasın adı və şifri: 060642

Qida məhsulları
mühəndisliyi

İxtisaslaşmanın adı:

“Qida təhlükəsizliyi”

Elmi rəhbər:

Texnika elmləri namizədi,
Dosent M. Ə. Məhərrəmov

Magistr proqramının rəhbəri:

Kimya elmləri namizədi,
dosent Abbasbəyli G.A.

Kafedra müdiri:

dos.Məhərrəmov M.H.

BAKİ – 2017

Mövzunun aktuallığı. İnsan özünün enerji və plastik materiala olan tələbatını ödəmək üçün gün ərzində müxtəlif qida məhsulları qəbul edir. Həmin məhsulların orta hesabla 23%- ni tərəvəz, 11%-ni meyvə, 14%- ni heyvandarlıq məhsulları, 21%- ni süd məhsulları, 9%-ni un məhsulları, 10%- ni şəkər və qənnadı məmulatı təşkil edir. Bütün bunlar bir daha sübut edir ki, insanların tarazlaşdırılmış qida rasionunun tənzimlənməsində meyvə və tərəvəz bitkiləri özünəməxsus xüsusi yer tutur.

Məhz qeyd olunanlar nəzərə alınaraq Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2014-cü il 6 iyun tarixli 182 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasında minimum istehlak səbətinin tərkibi"ndə əmək qabiliyyətli əhali üçün illik 54,8 kq kartof, 97,2 kq tərəvəz və bostan məhsulları, 38,0 kq meyvə və giləmeyvə nəzərdə tutulmuşdur.

Eyni zamanda insanların sağlamlığının qorunub saxlanmasında ən böyük rol qida məhsullarına məxsusdur. Çünki insanlar hər gün, gündə bir neçə dəfə qida qəbul edir. Qida ilə yanaşı orqanizmə onun sağlamlığı üçün təhlükəli olan kifayət qədər maddələr daxil olur.

Müasir zamanda sənaye cəhətdən inkişaf etmiş ölkələrdə əkin sahələrinin böyük əksəriyyəti kənd təsərrüfatı üçün kimyəvi preparatlarla, hazır məhsullar isə onların qalıqları ilə, dərman preparatları və kimyəvi qida əlavələri ilə "zənginləşdirilmişdir". Bu sıraya sosial toksikantları- alkoqollu və energetik içkiləri, narkotikləri, tütün və siqaret tüstüsünü və s. əlavə etsək qida məhsullarının çirklənmə problemlərinin miqyasını təsəvvür etmək çətin deyildir.

Tədqiqatın məqsədi. Meyvə-tərəvəz məhsullarının kimyəvi tərkibi və qidalanmada rolu, onların zədələnməsi, çirklənməsi və saxtalaşdırılması yollarının və onların təyini metodlarının tədqiqi.

Tədqiqatın vəzifələri. Tədqiqat zamanı qarşıya qoyulan məqsədə çatmaq üçün aşağıdakı vəzifələrin həlli lazımdır:

- a) meyvə-tərəvəz bazarının müasir vəziyyətinin və gələcək inkişafının analizi;
 - b) insanların qidalanmasında meyvə-tərəvəzlərin rolunun müəyyən edilməsi;
-

c) meyvə-tərəvəz məhsullarının keyfiyyət göstəricilərinin və onların təyini metodlarının öyrənilməsi;

d) meyvə-tərəvəz məhsullarının saxtalaşdırılması yollarının və onların təyini metodlarının tədqiqi.

Tədqiqat obyektı- Azərbaycan Respublikasında istehsal olunan və xarici ölkələrdən idxal olunaraq Bakı şəhərinin ticarət mərkəzlərində realizasiya olunan meyvə-tərəvəzlər və onların emalı məhsullarıdır.

Tədqiqat metodları. Meyvə-tərəvəz məhsullarının keyfiyyət göstəriciləri analiz və ölçmə üsullrından asılı olaraq aşağıdakı metodlar əsasında təyin olunur: orqanoleptik, instrumental (laboratoriya), ekspert, ölçmə-qeydetmə metodları.

Elmi yeniliyi. Müəyyən edilmişdir ki, idxal olunan məhsulların bir çoxu orqanoleptik göstəricilərinə (xarici görünüşü, rəngi, ölçüsü, kənd təsərrüfatı ziyanvericiləri ilə zədələnmə dərəcəsi, saxlanma müddəti və s.) görə yerli məhsullardan üstün olsa da, Respublikada istehsal olunan yerli məhsulların bir çox xarakteristikaları (dadı, ətri, qidalılıq dəyəri, ekoloji təmizliyi və s.) xaricdən gətirilənlərindən üstündür. Bakı şəhərinin bir sıra ticarət müəssisələrində aparılan müşahidələr göstərir ki, meyvə-tərəvəz məhsullarının saxlanma şəraiti normativ-texniki sənədlərin tələblərinə əsasən cavab verir.

Maqistr:

Hüseynov Orxan Kamran oğlu

Elmi rəhbər:

dosent, t.e.n.Məhərrəmov Mikayıl Əkbər oğlu

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin Magistr Mərkəzinin 714M qrup tələbəsi Hüseynov Orxan Kamran oğlunun “Meyvə-tərəvəz məhsullarının keyfiyyət göstəriciləri-nin təyini metodları onların saxtalaşdırılmasının müəyyən edilməsi imkanları kimi” mövzusunda magistr dissertasiya işinə

R Ə Y

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin Magistratura Mərkəzinin magistrı Hüseynov Orxan Kamran oğlunun “Meyvə-tərəvəz məhsullarının keyfiyyət göstəricilərinin təyini metodları onların saxtalaşdırılmasının müəyyən edilməsi imkanları kimi” mövzusunda dissertasiya işi girişdən, 3 fəsil və 10 bölmədən, nəticə və ədəbiyyat siyahısından ibarətdir.

Girişdə mövzunun aktuallığı, tədqiqat obyektı, tədqiqat metodları və üsulları əsaslandırılmışdır.

Birinci fəsil “Meyvə-tərəvəz məhsulları istehsalının və istifadəsinin müasir vəziyyəti və inkişaf perspektivləri” adlanır. Burada insanların qidalanmasında meyvə tərəvəz məhsullarının rolu, meyvə-tərəvəz məhsullarının kimyəvi tərkibi və qidalılıq dəyəri, meyvə-tərəvəz məhsullarının təhlükəsizliyi və Azərbaycanda meyvə-tərəvəz məhsulları istehsalının, tədarükü və emalının müasir vəziyyəti şərh edilmişdir.

“Meyvə-tərəvəz məhsullarının əmtəə və keyfiyyət göstəriciləri və onların təyini metodları” adlanan 2-ci fəsildə meyvə tərəvəz məhsullarının əmtəə və keyfiyyət göstəriciləri və onların təyini metodları göstərilmişdir. Burada mövcud normativ-texniki sənədlərə uyğun olaraq meyvə-tərəvəz məhsullarının keyfiyyət göstəricilərinə dair məlumat verilmişdir. Eyni zamanda keyfiyyət göstəricilərinin təyininin həm klassik, həm də müasir metodlarının izahı verilmişdir.

Dissertasiyanın 3-cü fəslı eksperimental hissə olub, “Meyvə-tərəvəz məhsullarının zədələnməsi və saxtalaşdırılması” adlanır. Bu fəsildə meyvə- tərəvəz məhsullarının mikroflorası, xəstəlikləri və zədələnmələri, meyvə-tərəvəz məhsullarının keyfiyyətinə təsir edən amillər, meyvə- tərəvəz məhsullarının

saxtalaşdırılması və onların müəyyən olunması metodları və Bakı şəhərinin bazarlarında (“Meyvəli”, “8-ci km” bazarlarının və Səbəyel rayonunun Badamdar qəsəbəsində yerləşən “Bazarstore” supermarketinin timsalında) meyvə-tərəvəz məhsullarının keyfiyyətinin standartların tələblərinə uyğunluğunun müqayisəli xarakteristikası öz əksini tapmışdır.

Ən nəhayət dissertasiyanın “Nəticə” bölməsində dissertasiya işi yerinə yetirilərkən alınan nəticələr, ədəbiyyat siyahısında isə dissertasiya işinin yerinə yetirilməsi zamanı istifadə edilən mənbələrin siyahısı verilmişdir.

Dissertasiya işini yerinə yetirərkən Hüseynov Orxan Kamran oğlu özünü bacarıqlı və ixtisasını bilən bir mütəxəssis kimi göstərmiş, mövcud mənbələrdən yaradıcılıqla istifadə etmiş, müasir analiz üsullarından peşəkarlıqla istifadə edərək özünün müasir tələblərə cavab verən bir mütəxəssis olduğunu sübut etmişdir.

Hüseynov Orxan Kamran oğlu nəzəri və praktiki biliklərdən bacarıqla istifadə edərək mövcud tələblərə cavab verən dissertasiya işi yerinə yetirmişdir.

Dissertasiya işi magistr dissertasiyası qarşısında qoyulan tələblərə cavab verir və onun müəllifi Hüseynov Orxan Kamran oğlu müvafiq elm və ixtisas sahəsi üzrə magistr dərəcəsi almağa layiqdir.

Rəhbər

t. e.n, dos. M.Ə. Məhərrəmov

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin Magistr Mərkəzinin 714M qrup tələbəsi Hüseynov Orxan Kamran oğlunun “Meyvə-tərəvəz məhsullarının keyfiyyət göstəriciləri-nin təyini metodları onların saxtalaşdırılmasının müəyyən edilməsi imkanları kimi” mövzusunda magistr dissertasiya işinə

R Ə Y

Dissertasiya işi 77 səhifə olmaqla, girişdən, 3 hissədən, nəticə və 35 ədəbiyyat siyahısından ibarətdir.

Mövzunun aktuallığı. İnsan özünün enerji və plastik materiala olan tələbatını ödəmək üçün gün ərzində müxtəlif qida məhsulları qəbul edir. Həmin məhsulların orta hesabla 23%- ni tərəvəz, 11%-ni meyvə, 14%- ni heyvandarlıq məhsulları, 21%- ni süd məhsulları, 9%-ni un məhsulları, 10%- ni şəkər və qənnadı məmulatı təşkil edir. Bütün bunlar bir daha sübut edir ki, insanların tarazlaşdırılmış qida rasionunun tənzimlənməsində meyvə və tərəvəz bitkiləri özünəməxsus xüsusi yer tutur.

Son dövrlər qida məhsullarının təhlükəsizliyi ən mühüm gigiyenik problemlərdən biri olub, SSRİ-ni süqutunda sonra MDB məkanında daha çox aktuallıq kəsb etmişdir. Bu onunla əlaqədardır ki, bizim istehlak bazarına kütləvi şəkildə xarici ölkələrdən daha çox ərzaq xammalı və qida məhsulrı, o cümlədən meyvə-tərəvəz məhsulları (bəzən də mənsəyi və keyfiyyəti şübhə doğuran) daxil olur, istehsal texnologisi, saxlama və realizasiya şəraiti dəşdirilir, qidaya daha yeni kimyəvi maddələr əlavə edilir, onların miqdarı artırılır, ətraf mühitin qeyri-əlverişli ekoloji vəziyyəti nəticəsində çirklənmiş qida məhsulları və xammallar daha çox təhlükə daşıyır.

Göründüyü kimi, çirklənmə və saxtalaşdırma problemi kifayət qədər aktual problemlərdən biridir.

Tədqiqatın məqsəd və vəzifələri. Meyvə-tərəvəz məhsullarının kimyəvi tərkibi və qidalanmada rolu, onların zədələnməsi, çirklənməsi və saxtalaşdırılması yollarının və onların təyini metodlarının tədqiqi.

Tədqiqat zamanı qarşıya qoyulan məqsədə çatmaq üçün aşağıdakı vəzifələrin həlli lazımdır: meyvə-tərəvəz bazarının müasir vəziyyətinin və gələcək inkişafının analizi; insanların qidalanmasında meyvə-tərəvəzlərin rolunun müəyyən edilməsi; meyvə-tərəvəz məhsullarının keyfiyyət göstəricilərinin və onların təyini metodlarının öyrənilməsi; meyvə-tərəvəz məhsullarının saxtalaşdırılması yollarının və onların təyini metodlarının tədqiqi.

Tədqiqat obyekt- Azərbaycan Respublikasında istehsal olunan və xarici ölkələrdən idxal olunaraq Bakı şəhərinin ticarət mərkəzlərində realizasiya olunan meyvə-tərəvəzlər və onların emalı məhsullarıdır.

Tədqiqat metodları. Meyvə-tərəvəz məhsullarının keyfiyyət göstəriciləri analiz və ölçmə üsullrından asılı olaraq aşağıdakı metodlar əsasında təyin olunur: orqanoleptik, instrumental (laboratoriya), ekspert, ölçmə-qeydetmə metodlarıdır.

Yuxarıda göstərilənləri nəzərə alaraq, O.K.Hüseynov magistr dissertasiya işi müasir zamanın tələblərinə cavab verdiyi üçün magistrant müdafiyyə buraxıla bilər, müəllifin özü isə magistr elmi dərəcəsinə layiqdir.

Milli Kulinariya Mərkəzinin

baş direktoru

t.e.n.Əmiraslanov T.İ.